

Ս. ԳՐԲԻ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՆՈՐԱԳՈՅՆ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

THE NEW ENGLISH BIBLE
New Testament

Երէկ, 15 Մարտ 1961, Կրեկոյեան ժամը 6ին, Լոնտոնի Westminster Աբբայաբանին մէջ մասնաւոր պաշտամունք և յիշատակի հանդիսութիւն տեղի ունեցաւ, Անգլիերէն Ս. Գրքի 1611ի Authorized Versionի հրատարակութեան 350րդ տարեդարձին առիթով:

Յօրհիլեական այս հանդիսութիւնը կը զուգադիպէր սակայն Ս. Գրքի Նոր Կտակարանի բաժնին Անգլիերէն Նորագոյն թարգմանութեան հրատարակութեան, որ 13 տարիներու անխնայ աշխատանքէ մը հետք, նախորդ օրը, 14 Մարտ 1961ին, հրապարակ եղած էր The New English Bible, N. T. խորագրով:

Եկեղեցական պաշտամունքին կը նախագահէր Քէնթըրբըրիի Արքեպս Ծքթ. Ֆիլչըր, որ չլիպագտուած էր զանազան յարանուանութիւններ ներկայացնող հոգեւորականներէ և մանաւանդ այն բոլոր գիտնական թարգմանիչներէն՝ որոնք իրենց աշխատանքի բաժինը բերած էին Անգլիերէն Նոր Կտակարանի Նորագոյն թարգմանութեան գործին: Արարողութեան աւարտին, թարգմանչական գործին Կեդրոնական Յանձնախումբին նախագահ Dr. Alwyn Williams, Winchesterի Եպիսկոպոսը, ներկայացուց 13 տարուան աշխատանքի պտուղը, անկէ մէկական օրինակ յանձնելով թարգմանիչներուն և աշխատակիցներուն, որուն ի պատասխան Քէնթըրբըրիի Արքեպիսկոպոսը յայտարարեց. — Թարգմանիչ եղբայրներ, փառք և գոհութիւն Ամենակալին Աստուծոյ այն աշխատանքին համար՝ զոր կատարեցիք թարգմանելով Իր խօսքը: Այժմ կ'ընդունինք այս Գիրքը և կը յանձնենք Եկեղեցւոյ աստուածային դասաստանի ծառայութեանը:

Սեր նպատակը չէ երբեք այս սեղմ տողերով գնահատել կատարուած թարգմանչական աշխատանքը, մտնել փորձելով Ս. Գրական բնադրային քննադատութեան

կառուածնն ներս, կամ փնտռել թէ Նոր Կտակարանի սկզբնական բնագրին իմաստը որքան հարազատութեամբ պահուած է ու բառերուն ետին գտնուող յայտնեալ խորհուրդը՝ որքան անաղարտ մնացած. ոչ ալ պիտի ուզենք կարծիք յայտնել արդէն իսկ գնահատուած արդիական և այժմեական Անգլիերէն լեզուի մասին՝ որով թարգմանուած է ներկայ աշխատութիւնը: Փափաքելի է այսուհանդերձ արձագանք հանդիսանալ պատմական կարեւոր դէպքի մը՝ որ 350 տարուան նշութիւնէ մը հետք կը ներկայացնէ «չէնք մը և հաղորդակցութեան միջոց մը, որ իր յստակութեամբ և որոշակի արտայայտութեամբ կրցած է նուաճել լուսազոյն թարգմանութիւն մը», ինչպէս կ'որակէ զայն William Barclay:

«The New English Bible»ի նախաբանէն և ներածականէն կը հասկնանք թէ կատարուած գործը որքան անհրաժեշտութիւն մըն էր Միծն Բրիտանիոյ եկեղեցիներուն համար և թէ ինչ նախանձախնդրութեամբ և բժախնդիր քննութեամբ աշխատանք տարուած է զայն ի զուխ հանդիս համար: Անգլիոյ Քրիստոնեայ զանգուածին համար 1611ի Authorized Versionը նկատուած է միշտ բուն Ս. Գիրքը, սկիզբ առած 1603ին, James թագաւորի օրով: Վերծանումը այս թարգմանութեան, Revised Version, կատարուած է 1881ին, որմէ հետք վաւերական Նոր թարգմանութիւն տեղի ունեցած չէր: Այս Նորագոյն թարգմանութիւնը հետեւաբար կը յաջորդէ 1611ի թարգմանութեան:

Եւոր Կտակարանի այս թարգմանութիւնը, կը կարգադէր ներածականին մէջ, «որուն պիտի յաջորդէ թարգմանութիւնը Հին Կտակարանի և Պարականոն գիրքերու, ձեռնարկ մըն է իրեն առարկայ ունենալով Յունարէն բնագրի Անգլիերէն հարազատ թարգմանութիւն, որ, ըլլալ ընթացիկ և ժամանակակից, մատուցուած Անգլիերէն լեզուով Ս. Գրքին ծանօթ և անծանօթ ընթերցողներուն: ... Մեր պարտականութիւնը կարեւոր տարբերութեամբ մը կը ներկայանայ մեզի բաղդատաբար 1881ի վերածանդնելու մտահոգութեան ... այսօր իրենց զորածած լեզուն որոշապէս կը ներկայանայ որպէս հնամենի և նուազ հասկնալի լեզու մը, նկատելով յարաճուն

գործածությունն ու փոփոխությունը Անգլի-
րէն լեզուին: . . . Ներկայ գործը զերծա-
նուժ մը չէ երբեք 1611ի թարգմանութեան,
այլ հարազատ և նոր թարգմանությունն մը,
որուն մէջ տեղ գտած են ժամանակակից
և այժմեական իմաստ ունեցող ասուածիւն-
ներ և առուձեւեր՝ որոնք արտայայտած են
Յունարէնին ճշգրիտ իմաստը: Ներկայ
թարգմանիչները ջանացած են Յունարէն
կառուցուածքներ և ասուածիւններ փոխա-
րկինի տարի Անգլիերէնով:

«ՈՒՐ» Կտակարանը հրատարակուած է
Oxford և Cambridge համալսարաններու
Հրատարակչական Տան կողմէ, հովանաւո-
րութեամբ և մասնակցութեամբ Մեծն Բրի-
տանիոյ Անգլիական բոլոր եկեղեցիներու,
բացի Հռովմէական Կաթոլիկ Եկեղեցիին:
Այս երկու օրերու ընթացքին զնահատական
լեւրժ Թարգմանիչներ երեքտո զանազան
թիւթերու մէջ, թէ առաջին ասիւթն է այս
երբ Եկեղեցւոյ առաջնորդներ հաւաքաբար
կը կատարեն Ս. Գրքի նոր թարգմանու-
թիւնը, առանց յարանուանական և վար-
դապետական խտրութեան:

Երբքի Արքեպս.ը, Տքթ. Բէմբի, որ
նշանակուած է որպէս Արքեպիսկոպոս Քէն-
թըրպըրիի, յայտարարեց. «Եւտան եմ որ
Ս. Գրքի թարգմանութիւնը պիտի օգնէ
անոնց՝ որոնք զայն կը գործածեն աւելի
լաւ հասկնալու համար Աստուծոյ Ոտքը և
զգալու Անոր պատգամին ոյժը, կը հաւա-
տամ իր թարմութեամբ այս նոր թարգ-
մանութիւնը պիտի ծառայէ բարձրացնելու
թիւր Ս. Գրքի ընթերցողներուն: Կ'ապըն-
կալեմ տեսնել անոր գործածութիւնը եկե-
ղեցիներու և տուններու մէջ: Քէնթըրպըրիի
Արքեպիսկ. Տքթ. Ֆիշըր և ըսած է թէ
Authorized Version եղած է թարգմանու-
թեան գերագոյն նուաճութիւնէ մին
և միշտ պիտի մնայ որպէս լաւագոյն նմա՛յը
Անգլիերէն լեզուի ոյժի և մեծութեան: Բայց
որովհետեւ, կը շարունակէ ան, «Անգլիերէն
լեզուն եղած է միշտ կենդանի և աճող լե-
զուն մը հազորդակցութեանց համար, և
նաև որովհետեւ ան նկատելի կերպով փո-
փոխութեանց ենթարկուած է վերջին տա-
րիներուն, Ս. Գրքի նոր թարգմանութեան
կարիք կը զգացուէք: Նորին Սրբազնու-
թիւնը կը հաւատայ թէ թարգմանիչները

գլխակալած են անհաւատարիւրէն դժուար
պարտականութիւն՝ մը և յաղթականորէն
զայն ի զուխ հանած: Վերջապէս կը նկատ-
ուի որ Ս. Գրքին կարեւորութիւնը չէ կա-
յացած սկզբնապէս իր գրական կոթող մը
ըլլալուն մէջ, այլ որպէս հաւատքի և իրա-
կան կենսի գերագոյն ուղեցոյց՝ եղած է
աղբիւրը Քրիստոնէական աստուածաբանու-
թեան և բարոյագիտութեան, որոնց համար
որպէս անհրաժեշտութիւն կը հետեւի «Խաւ-
կրնալի» Ս. Գրքի մը ներկայացումը: «Ս.
Գրքի յայնք չէ որ մեզ կը հետաքրքրէ,
այլ իմաստը»:

Ըսինք որ 13 տարուան պատրաստու-
թեան շրջան մը բոլորած է ներկայ թարգ-
մանութիւնը: Համալսարանային Բ. պատե-
րազմի օրերուն, Oxford և Cambridge
համալսարաններու բանասէշներուն կողմէ
ծրագրուեցաւ 1611ի թարգմանութեան վեր-
ծանումը կատարել. շուտով սակայն նկատ-
ուեցաւ որ կարիք կը կայանար աւելի
նորագոյն թարգմանութիւն մը ունենալուն՝
քան թէ կրկին վերծանումի մը մէջ:
1946ին, հետաւարար, Սկոթլանդի Եպիսկոպոս
սական Եկեղեցիի ընդհանուր ժողովը այս
իմաստով առաջարկ մը բերաւ՝ ուղղուած
Մեծն Բրիտանիոյ եկեղեցիներուն. «Մասնու-
գութեան գլխաւոր առարկան այս առաջար-
կին մէջ այն եղած է թէ Եկեղեցւոյ գործը
կը կաղաւթ Ս. Գրքի աղբործածելի լեզուին
պատճառաւ»:

Ընթացք տրուելով եղած առաջարկին,
եկեղեցիներ համախորհուրդ յատկացուցին
իրենց ներկայացուցիչները հարցը քննելու
և լուծման մասին խորհրդակցելու համար,
և 1947ին տեղի տեղից առաջին նիստը
թարգմանչական աշխատանքի գործադիր
յանձնախումբին, Յանձնախումբը բաղկա-
ցած է Անկիլքան Եկեղեցւոյ, Սկոթլանդական
Եպիսկոպոսական Եկեղեցւոյ, Փոլովական,
Մկրտական, Երիցական այսպէս կոչուած
եկեղեցիներու, ինչպէս նաև Կալէնթի երկրի
(Wales) և Իրլանտայի եկեղեցիներու ներ-
կայացուցիչներէ: Իրենց մասնակցութիւնը
բերած են նաև Անգլիական և Սկոթլանդական
Ս. Գրքի Ընկերութիւնները:

Յանձնախումբը նշանակած է թարգման-
չական երեք աշխատանքի մարմիններ, մին
նոր Կատկարանի, միւսը Հին Կտակարանի,

և երրորդը Պարականոն գիրքերու: Բոլոր անգամներն ալ կը ներկայանան իբրև միջազգային չափանիշով Ս. Գրական բանասէրներ և համալսարանական դասախօսներ: Նշանակուած է նաև մարմին մը գրական խորհրդատուներու, քննարկելու համար պատրաստուած թարգմանութիւնները ոճային և լեզուական կալուածներէն ներս:

Վերջին յիսնամեակին, քննադատին քննադատութիւնը (Textual Criticism) նոր լոյս ունեցող հնագոյն Յունարէն քննադիրներու ճշգրիտ իմաստին վրայ: Ներկայ թարգմանիչները նկատի առին այս կարևոր նուաճումը և իրենց նոր ու հարազատ թարգմանութիւնն մէջ գործածեցին կարգ մը աստութիւններ կամ առումներ արդի Անգլիերէնով, պահելով հանգերէն Յունարէնին իմաստը կարելի հարազատութեամբ: Յանձնախումբը 57 նիստեր ունեցած է, իւրաքանչիւրը երեք օր տևողութեամբ: Առաջին նիստը տեղի ունեցած է 18 Դեկտ. 1948ին, իսկ վերջինը՝ 18 Դեկտ. 1958ին: Իւրաքանչիւր անգամ նախ պատրաստած է թարգմանութեան իր բաժինը և մատուցած միւս անգամներուն առ ի քննութիւն: Ապա Յանձնախումբը միասնաբար քննութեան առարկայ դարձուցած է զայն համար առ համար և նախապատուութիւն առ նախադասութիւն, ու ճշգրտագոյն Անգլերէնով ձևի բերած: Խնդրոյ առարկայ հաստատուները իրենց լրումին հասած են թարգմանիչներու և գրական-լեզուական քննիչներու համաձայնութեամբ: Յունարէն քննարէն գատ նկատի առնուած են Ս. Գրքի նորագոյն բոլոր քննական հրատարակութիւնները և այլ բանասիրական աշխատութիւններ ու ձեռագիրներու տարբերակներ, սկսեալ ծանօթ հնագոյն ձեռագիրներէն և պապիրուսեան պատճառիկներէն:

«Հասկնալիս» և այստեղ լեզուով կատարուած թարգմանութեան արագ ակնարկի մը ընդմէջէն կարելի է նկատել յայտնի օրինակներ, որոնք կ'արդարացնեն յիշեալ որակումները:

Յովհաննու Աւետարանը կը բացուի հետեւեալ համարով. —

«Երբ ամէն բան սկիզբ առաւ, Բանը արդէն գոյութիւն ունէր: — Թէև կ'առարկուի ոմանց կողմէ որ այս ձևով Մնըն-

գոց գրքի արձագանքը կ'ազատի և խորհուրդը կը նուազի: Սակայն շարունակենք.

«Թանը բնակեցաւ Աստուծոյ հետ, և Աստուած ինչ որ էր՝ Բանն ալ նոյնն էր: Բանը, հետեւաբար, Աստուծոյ հետ էր սկիզբէն, և Անոր միջոցաւ ամէն ինչ գոյացաւ. ոչ մէկ բան առանց Անոր գոյացաւ: Ամէն գոյացած բան կ'անքի կոչուեցաւ Իր կեանքով, և այդ կեանքը մարգոց լոյսն էր:»

«Կարգ մը հաստատուներ հաղնալի կը դառնան առաջին անգամ ըլլալով», կ'ըսէ Բրոք. Զէտուիք: Այսպէս, Յովհաննու Աւետարանի ԺՁ. գլխու 10րդ համարը նախկին թարգմանութեան մէջ կը կարդանք. —

«Մխիթարիչը պիտի յանդիմանէ աշխարհը արդարութեան համար, որովհետեւ ես կ'երթամ առ Հայր և դուք զիս չէք տեսներ այլևս:»

Նորագոյն թարգմանութեան մէջ հետեւեալ համարը կ'երևի. —

«Մխիթարիչը պիտի յանդիմանէ զանոնք (աշխարհը) թէ իրաւունքը իմ կողմն է, ցոյց տալով որ ես կ'երթամ առ Հայր անմիջապէս երբ կը բաժնուիմ ձեզմէ:»

Յատկանշական թարգմանութիւն մըն է նաև Մատթէոս Աւետարանի Աբանիսնեւրուն ընդհանուր ոճը և մասնաւորաբար Ս. գլխու 3րդ համարը: Նախկին թարգմանութեան մէջ կը կարդանք. —

«Երանի հոգիով աղքատներուն, որովհետեւ անոնց կը պատկանի Երկնքի Թագաւորութիւնը:»

Նորագոյնին մէջ կը կարդանք. —

«Որքան երանելի են անոնք որոնք զիս տեն թէ աղքատ են:»

Հոս գաղափարին յստակութիւնը կուգայ «Երուսաղէմի մէջ» — աղքատութեան — զիսակցութեան իրողութեան, որ կը հասկանալուանէ «հոգիով աղքատ» բացատրութեան: Թէև Յունարէն քննարկն մէջ գործածուած է τω πνεύματι «հոգիով» բառը, սակայն նորագոյն թարգմանութիւնը ջանացած է հնագոյն իմաստը տալ բառին, այնպէս ինչպէս ան կը գործածուէր:

Ղուկասու Աւետարանի Ժ.Ա. գլխու 47-48 համարները հետեւեալ ձևով թարգմանուած են. —

«Աւագ, դուք կը կոտուցանէք այն մարդարէներուն գերեզմանները՝ զորս ձեր

հայրերը օգաննեցին, և այս ձևով կը վկայէր որ դուք համաձայն էք ձեր հայրերուն կատարած արարքին. անոնք օճիրը գործեցին և դուք ալ գերիզմանները կը հայթաթէք:

Հետեւեալ համարներու (Բ. Կորնթ., Գ. 15-18) թարգմանութեան առիթով, յստակութիւնը և միտք բանին տալու նպատակով աւելորդ բառեր գործածուած են, ու այս ձևով լուսարանուած է Յիւդ ԼԻ. 35-ի հին կտակարանային մէջբերումը, բաղդատարար նախորդ թարգմանութեանց. —

«Ասկայն մինչև այս օրս, ամէն անգամ որ Մովսէսի օրէնքը կը կարդացուի, քօղմը կ'իջնէ զայն խոզներու միտքին վրայ. թէև, ինչպէս Ս. Գիրքը կ'ըսէ Մովսէսի մասին, ամէն անգամ որ ան Տիրոջ դառնայ՝ քօղը կը վերնայայ: Արդ՝ Տէրը, որուն նաոյնքայն հասուածը կը խօսի, Հոգին է. և հոն ուր Տիրոջ Հոգին կայ՝ հոն ազատութիւն կայ: Եւ որովհետեւ մեզի համար մեր գէմքերուն առջև քօղ չկայ, բոլորս կը ցոլացնենք Տիրոջ փառքը՝ նման հայելիի ընդմէջէն. այս ձևով, Իւր նմանութեան բերուած կ'ըլլանք փառքէ մինչև փառք. այսպէս է Տիրոջ, Հոգիին ազդեցութիւնը: Դուկասու Ա. գլխու 46-55 համարները թարգմանուած են այսպէս. —

«Եւ Մարիամ ըսաւ. «Ո՞րքէ, ո՞վ անձս, Տիրոջ մեծութեան մասին. ցնծաւ և ուրախացի իմ Փրկիչ Աստուծով. ինչպիսի սիրով Ան նայեցաւ իմ աղախնի խոնարհութեան վրայ: Որովհետեւ այս օրէն սկսեալ պիտի օրհնեն զիս բոլոր սերունդները. ինչ սքանչելի կերպով Ան, Հզօր Տէրը, բնականացաւ իմ հետս: Աւուրք է Իւր անունը. Իր ողորմութիւնը կու գայ սերունդէ սերունդ զէպի անոնց՝ որոնք երկնազած են Իւրն հանգէպ. Իր Աջով կատարուած գործերը կը յայտնեն Իր ոյժը. Ան հեռացուց միտքով և սիրտով ամբարտաւան մարդիկը, կասեցուց իրենց զանրուն վրայ աշխարհիկ ոյժերը և խոնարհները բարձրացուց: Անօթիները գոհացուց բարեքով և հարուստները դատարկացուց: Ան պաշտպան հանգիստացաւ Իր ծառային՝ Իսրայէլի, հաստատ պահելով Իր խոստումը մեր նախահայրերուն. Ան չէ մոռցած ոչորմութիւն ցոյց տալ Արքայամի և անոր զաւակներու զաւակներուն, յաւիտեան յաւիտենիցս:

Հետաքրքրական է, թէև սակայն ոչ արդարանալի, չափի և կշիռքի, ժամանակի և եղանակի տեղիականի վերածումը. այսպէս, Մարկոսի ԺԴ. 5-ի մէջ, օծումի գործածուած անուշադուտութիւնը կարելի էր ծախել երեսուցէ ոսկիի, փոխանակ սերիք հարկուր դահեկանի: «Քանքարները համապատասխան առակին մէջ վերածուած են օսկիով լի պարկերու: Զար ծառային ատարը հազարս — բիւր — քառքարի պարտքը վերածուած է սմիլիոններու հասնող պարտքի: Միլիշերուան չորրորդ ժամը վերածուած է ատաւաօտեան ժամը չորսէն վեցի մինչև:

Ներկայացման ձևին մէջ նորութիւն են ենթադրեալներն ու զլխաբաժանումները, որոնք նպատակ ունին դիւրութիւն ընծայելու Ս. Գրոց ուսանողին մասնաւորապէս և հասարակ ընթերցողին ընդհանրապէս: Համարաթիւերը կը գտնուին ձախ էջի ձախ լուսանցքին և աջ էջի աջ լուսանցքին վրայ: Կարելի է ըսել թէ խորքին մէջ գործը չի ներկայանար հանդիսաւոր ճոխութեամբ կամ երկրազալից խորհրդաւորութեամբ քան իր անմիջականութեամբ և դէմադրմանականութեամբ: Ընդհանուր գնահատանքը ուղղուած է թարգմանութեան գործնական հանգամանքին, անոր լուսագոյնս, օգտակարագոյն և գիւրագոյն ձևով կարդացուելու առաւելութեան քան թէ ոճի վսեմութեան և աստուածային պատգամներու խորհրդաւոր արտայայտութեան: Լեւոր օգտակարութեան արձագանքը պիտի լսուի աւելի քան քսան առ հարիւր ոչ — քրիստոնէայ Անգլիացի ազգականի սրտէն:

ԶԱԽԷՆ ՎՐԴ. ՍՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Լոնտոն, 16 Մարտ 1961

